

Arxiu de la Corona d'Aragó

L'any 1929, gràcies a una consignació del Patronat Nacional del Turisme s'iniciaren les obres de restauració i acondicionament de l'edifici, el primer resultat de les quals fou la inauguració, l'any 1931, de la sala destinada al públic: fou restaurat l'artesonat antic, s'hi posà calefacció i llum i es dotà d'una biblioteca de consulta, a l'abast del públic, molt completa. S'ha instal·lat un laboratori fotogràfic per al servei de fotocòpies que també s'inaugurà llavors.

L'any 1927 ingressà a l'Arxiu un manuscrit de les Costums de Girona en paper, de lletra del segle XVIII, que havia pertangut al Sr. Andreu Balaguer, donatiu de la vidua d'Eduard d'Hinojosa.

L'any 1929 l'Arxiu participà amb diversos còdexs a l'exhibició d'art de les Exposicions Internacionals de Barcelona i Sevilla.

L'any 1930 per cessar el Sr. Jaume Agelet i Garriga ocupà el càrrec de director de l'Arxiu el Sr. Ferran Valls i Taberner.

L'any 1931 el director de l'Arxiu participà en les reunions del Comitè d'Arxiviers de l'Institut de Cooperació Intel·lectual tingudes a París i fou nomenat membre d'aquest Comitè. Ingressaren cent exemplars de reials cèdules, pragmàtiques, etc., impreses, dels segles XVIII i XIX, donatiu del Sr. Xavier Conde i Garriga.

La feina de planxar els pergamins començada l'any 1929 es continua. Amb l'any 1931 s'han planxat fins els de Jaume II.

Les obres de reforma del local que s'efectuen sota la direcció del senyors Jeroni Martorell i Jaume Marco continuen.

L'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona

Durant els anys 1927-1931 l'Arxiu Històric ha tingut alguns acreixements notables. Gran part de documentació municipal que havia restat a la Casa de la Ciutat ha passat a la Casa de l'Ardiaca; cal anotar especialment el conjunt documental que rebia el nom d'Arxiu de l'Alcaldia (530 lligalls, més 230 llibres-registres, de 1835-1906) i papers de l'administració de la dominació francesa (1808-1810); antigues milícies ciutadanes (300 lligalls); arxiu de l'Exposició Universal de 1888 (400 lligalls). L'epistolari de l'hispanòfil alemany Joan Fastenrath amb un total de 2319 peces, les quals pertanyen a 372 comunicants i comprenen els anys 1870-1908. Els donatius del Sr. Eduard Toda, augmentats considerablement, han pogut ésser destriats en la següent forma: Manuscrits relatius a la història de Barcelona; llibres estrangers referents a Espanya i altres obres auxiliars per a la història de la Península (6000 vols.); gravats en metall, boix i litografies, principalment iconogràfics (unes 10000 peces); llibres referents a viatges per Egipte, Xina, etc. (773 vols.). Altre donatiu important ha estat degut al Sr. Ferran de Sagarra compost de segells documentals originals; deu mil reproduccions de segells dels segles XIII-XVIII; col·lecció de segells documentals estampats; cent dos volums d'obres de sigil·lografia. Mereix consideració a part l'ingrés a l'Arxiu de la Biblioteca Folklòrica del Sr. Rossend Serra i Pagès, composta de 1800 títols amb més de 3000 volums. Així mateix ha estat rebuda la col·lecció d'obres teatrals que havia format el Sr. Joaquim Arlubins.

En ocasió de celebrar-se l'any 1929 l'Exposició Internacional, l'Arxiu organitzà al Pavelló de la Ciutat, unes instal·lacions especials d'història de la formació i creixement de Barcelona amb seriació de gravats, llibres, objectes i composicions, i diorames fets expressament. L'any 1931, el mateix Arxiu dirigia una exposició monogràfica de la història de la Rambla als soterranis de la plaça de Catalunya.

Una altra actuació de l'Arxiu fou la direcció de les excavacions dutes a terme al carrer de la Palma de Sant Just, que permeteren l'estudi de les vies de desguàs, i l'extracció d'un paviment de mosaic de la ciutat romana. Altres excavacions foren practicades a la mateixa Casa de l'Ardiaca per tal d'estudiar l'estructura del mur romà, i més tard a la plaça del Rei, on pogueren ésser reconeguts els restes d'un edifici balneari i foren recollits gran quantitat d'objectes.

L'Arxiu prengué part activa en les obres de restauració de la Casa de la Ciutat durant els anys 1928 i 1929 amb l'objecte de salvar i posar en valor els elements antics i estudiar les diverses transformacions sofertes per l'edifici.

La política municipal no fou favorable durant bona part d'aquest temps a la continuació de les publicacions de l'Arxiu. Això féu que el *Llibre de les Solemnitats de Barcelona*, l'edició del qual havia estat acordada, hagué d'ésser acollit per la benemèrita Institució Patxot. El primer volum aparegué l'any 1930.

El Premi Massana, convocat per primera vegada l'any 1930, fou adjudicat al Sr. Agustí Duran i Sanpere per la seva obra *Retaules de Pedra a Catalunya*, segles XIV i XV, que publicà l'Editorial Alpha dins la sèrie «Monumenta Cataloniæ».

El Premi Martorell de 1927 no s'adjudicà.

Mentrestant la Casa de l'Ardiaca millorava les seves instal·lacions gràcies a l'ajut econòmic del Patronat de les Fundacions Massana i de la generosa intervenció del Sr. Jaume Marco, membre del Patronat, a qui fou donat càrrec de la decoració i moblatge de la casa. A la sala principal foren col·locades les llibreries que havia fet construir l'any 1699 el Sr. Pau Dalmasas i Ros a la seva casa del carrer de Montcada per a la famosa biblioteca que havia aconseguit reunir.

Les noves aportacions, així com el desplegament de les activitats de l'Arxiu Històric, obliguen a una nova sistematització del contingut i vida de la Institució municipal.

I. *Arxiu Documental*. (Conté els fons Municipal, Notarial, Judicial, Corporatiu i Particular.)

II. *Arxiu Bibliogràfic*. (Llibres i opuscles estampats a Barcelona; Publicacions periòdiques; Cartells rurals, fulls, targes, etc.)

III. *Arxiu Gràfic*. (Plans, monuments, fets històrics; Iconografia i Imatgeria popular.)

IV. *Arxiu Fotogràfic*. (Inventari monumental de Barcelona; Retrats; Crònica Gràfica.)

V. *Biblioteca Auxiliar de l'Arxiu*.

VI. *Biblioteca Massana*. Llegat Massana (Indumentària i Arts sumptuàries). — Donatiu Sagarra (Sigil·lografia). — Donatiu Toda (Obres estrangeres relatives a Espanya). — Llegat Serra i Pagès (Folklore). — Llegat Arlubins (Obres teatrals).

VII. *Museu Gràfic d'història de Barcelona*. (Al Pavelló de la Ciutat de Montjuïc. En curs de reorganització.)

VIII. *Exposicions monogràfiques* a la Casa de l'Ardiaca i col·laboració a Exposicions d'altres entitats.

IX. *Publicacions*.

X. *Fundació Martorell*. — *Fundacions Massana*.

L'Arxiu Municipal de Sabadell

SUMARI HISTÒRIC DEL SEGLE XIV AL XIX. El fons més antic de l'Arxiu de Sabadell, en la seva secció pròpiament municipal, es reuní al segle XIV, a partir del segon quart, i el constituïren els successius privilegis que van concedir a la vila els seus senyors Roger Bernat de Foix, Vescomte de Castellbò (1335?-1366), Elionor de Sicília (1366-70), el seu espòs Pere III (1370-81) i l'Infant Martí (1381-91), i les escriptures de venda de censals que atorgà la vila per tal d'obtenir les quantitats que prestà a la Reina Elionor, a fi que, adquirint la població de Roger Bernat de Foix, la incorporés a la Corona.

Coincideix la formació d'aquest primer nucli amb una crisi de creixença de la vila, exterioritzada per diversos senyals: especialització en la indústria llanera, més acurada fortificació, envigoriment de la seva representació municipal amb la institució dels Jurats, trasllat de la seu parroquial dels camps externs a l'interior de la població.

Aquest primer nucli de documents, que venia a representar el patrimoni jurídic de la vila fou sempre atès amb respecte; atragué al seu volt els documents posteriors i determinà llur conservació. Així al segle XVI (1558) tenim notícia de la Caixa dels Privilegis que, naturalment, els devia guardar, com, efectivament, guardava els sacs d'insaculació dels Jurats i prohoms del Consell ordinari. Al segle XVII i per acord de Consell de 5 de desembre de 1605 es copiaren els privilegis en l'infoli del «Llibre».

En aquest temps havia ja crescut bastant la documentació amb els volums d'actes i de comptes produïts per l'activitat respectiva del Consell i del Clavariat.

Encara en 1621 el Consell adquirí la notaria de la vila — feu, aleshores, del senyor Joan Carles de Calders — i d'aquesta feta els manuals notariais i els plec de processos de la Cort — secretariada pel mateix Notari — passaren a poder de la Universitat.